

KRONİK*

KANUNLARIN TEŞKİLAT-I ESASİYEYE MUVAFAKATI**

Milaslı Gad FRANKO***

Paris Hukuk Fakültesi Hukuk-ı Esasiye müderris-i muhteremi mösyö Aşil Mestr'in bu bahse dair yazıp ilk nüshamızda intişar eden kıymetli makaleyi okuyucularımızın layığıyla takdir ettiklerine eminiz. Muhterem muallimin mevzubahis ettiği mesele Avrupa ve Amerika edebiyat-ı hukukiyesinde büyük bir yer işgal etmekte olduğu gibi bizde de müntesibîn-i hukukun tedkikatını celbe layıktır. Bir memlekette hukuki demokrasinin yaşaması ancak kanunun hâkim bulunmasına menûit olup buna muvaffakiyet el vermek için de hükkâmın bir kanunun kıymet

* Bu bölümde Milaslı Gad Franko'nun, 1926 yılında anayasa hukuku alanında yayımlanmış iki makalesinin özgün metni ile çevirmiyazısına yer verilmiştir.

** Çevirmiyazı: Özge Yeşilirmak, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3899-793X>

*** Milaslı Gad Franko 1880 yılında Milas'ta dünyaya gelmiştir. Babası Çanakalle ve Çumla Hahambaşı olup yazar, Milas'taki Hamidiye Musevi Mektebi'nde Türkçe ve Fransızca öğretmenliği yapmış, İzmir'de yayınlanan Hizmet ve Ahenk Gazetelerine zaman zaman yazılar göndermiştir. Yazar, bu yazılarında Osmanlının birliğini, Türklerin devlet-toplum yapısındaki etkinliğini, Yahudilerin Osmanlı Türkçesini veya Türkçeyi öğrenmesini ve içinde yaşadığı toplumla bütünleşmesini savunur. Bu yazıları ile Türkçü harekette saygınlık kazanmış, İttihat ve Terakki Cemiyeti İzmir Şubesi ile iyi ilişkiler içinde olmuştur. Daha sonraki yıllarda İzmir'e taşınan yazar burada basın-yayın ve gazetecilik ile uğraşmış çeşitli gazeteler çıkarmıştır. Sonrasında takip ettiği bazı hukuk işlerinden esinlenerek hukuk eğitimi almaya karar vermiş ve 1909 yılında Mekteb-i Hukuk-ı Şahane'den mezun olarak avukatlık ruhsatnamesi almış ve İzmir'de avukatlık yapmaya başlamıştır. Bu dönemde yazar aynı anda hem basın-yayın işleri yaparken hem de İzmir'i temsilen Aydın il genel meclisi üyeliği, İttihat ve Terakki Cemiyeti İzmir şubesi üyeliği ve Kızılay şubesi üyeliği gibi çeşitli siyasi ve sosyal görevlerde bulunur. Milli Mücadele sırasında Gad Franko, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline karşı çıkmış, Ahenk Gazetesi'nde bu durumu protesto eden vatanseverlerin yazılarına yer vermiştir. İzmir'in işgalinden sonra çalışma ve yaşam şartlarının kötüleşmesi üzerine ailesi ile 1920 yılında İstanbul'a taşınmış burada avukatlık yapmaya devam etmiştir. Sonrasında bir dönem Avrupa'ya giden yazar Fransa'da Sorbonne Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora başlamıştır. Doktora eğitimi esnasında Lozan Konferansı görüşmelerinde resmi heyette yer almamasına karşın Fransızca'yı çok iyi bilmesinden ve uluslararası hukuk işlerinde tecrübesinden dolayı Türk heyetine destek vermiş, heyete danışmanlık hizmeti sunmuştur. Yazarın bu vatansever tavrı Musul meselesine dair yaptığı çalışmalar ve yazılar ile de görülür (bkz. Tahir Kodal, "Musul Meselesi Sürecinde Milaslı Gad Franko ve Çalışmaları", *Belgi Dergisi*, Sayı: 2, 2020, s. 1809-1811). Doktorasını tamamlayarak 1928 yılında yeniden İstanbul'a dönen yazar avukatlık ve basın-yayın işlerine devam etmiştir. Yazar, çeşitli alanlarda kitaplar yayınladığı gibi özellikle 1926 yılında yayın hayatına başladığı "Hukuki Bilgiler Mecmuası" gibi süreli yayınlarla ülkede başta hukuk alanı olmak üzere sosyal bilimlerin gelişmesine katkı sunmaya çalışmıştır. Yazar 1942 yılında çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu sonrasında çok büyük sıkıntılar çekmiş, sahibi olduğu hanı satmasına rağmen kendisine tahakkuk eden 375.000 liralık vergiyi ödeyememiş ve Aşkale'ye çalışmaya gönderilmiştir. Aşkale'den döndükten sonra Türkiye Yahudi Cemaati'nin Türkleşmesi, Siyonizm'in zararları vb. konularda yıllarca savunduğu düşüncelerinde önemli değişiklikler olmuş, Filistin'e gitmek için 1943 yılında vize istese de bu izin kendisine verilmemiştir. 12 Ağustos 1954 yılında İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur.

ve mahiyetini takdire salahiyetini kabul etmek elzemdir. Kanunların esası, temeli, menbaı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'dur; Cumhuriyet'in nüfus tezkeresidir. Devletin, efradın hukuku o kanunun himayesine muhavveldir. Eğer siyasi cereyanların tesiri, ani ve geçici sebeplerin tazyiki altında meclisler bilerek veya farkına varmayarak teşkilat-ı esasiye kanununa mugayir bir kanun kabul ve neşretmişler ise hâkim o kanunu tatbik etmek mecburiyetinde bulunmaz. Bu, teşkilat-ı esasiye kanununun hüsn-i sıyanetini temin edecek en mühim bir vasıttır. Hâkimlere bu hakkı vermekle evvela hükkâmın mevkii âlâ edilmiş olur. Hükkâmın mevkini yükseltmekte ise hem devletin, hem efradın faidesi büyüktür. Saniyen efradın hukuku daha ziyade masûn olur. Zira teşkilat-ı esasiye kanununun temin ettiği hürriyetlere mugayir bir kanun, her nasılsa intişar etmiş olsa bile teşkilata mugayereti ispat edildiği anda tatbik edilmemek suretiyle hukuk-ı efradı masûn ve mahfuz kalır. Salisen bizzat meclis böyle bir murakabeye tabi olduğunu düşündükçe kavanini ihzarda fazlasıyla teenni eder; bu da bir faidedir. Vâzı-ı kanunlarımız böyle düşündükleri içindir ki, Teşkilat-ı Esasiye'nin 103'üncü maddesinde "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun hiçbir maddesi, hiçbir sebep ve bahane ile ihmal veya tadil olunamaz. Hiçbir kanun Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na münafi olamaz." diye emretmişlerdir. Eğer mezkûr maddenin emr-i sarihine rağmen teşkilata mugayir bir kanun çıkarıp da hükkâmın onu adem-i tatbike salahiyeti olmazsa 103'üncü maddenin hikmet-i tedvini kalamaz. Binaenaleyh bir âlimin dediği gibi Kanun-ı Esasi'yi ihlal eden herhangi bir kanun, bir kanun taklidinden başka bir şey olamayacağını tekrar ile beraber hükkâmımıza böyle mukalled kanunları tatbik etmemek hususunda hakk-ı takdir verilmek lazımdır; daha doğrusu bu hakk-ı takdir Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 103'üncü maddesince hükkâma verilmiş olup hükkâmın o salahiyeti istimâl etmelerini temenni etmek lazımdır.

Pek mühim addettiğimiz bu mesele hakkında erbab-ı hukukumuzun lütfedecekleri yazıları şükranla kabul edeceğiz.

Hukuki Bilgiler Mecmuası, Sayı 2, 1926. s. 63-64.

قانونلرک تشکيلات اساسیه موافقی

بارس حقوق فاکولتهسی حقوق اساسیه مدرس محترمی موسیو آشیل مهسرتک بویچنه دائر یازوب ایلمک نسخه مزده انتشار ایدن قیمتلی مقاله یی اوقویو جیلر مزمک لایقنه تقدیر ایتدکلرینه امیز؛ محترم معلمک موضوع بحث ایتدیکی مسئله اوروپا و امریکا ادبیات حقوقیه سنده بویوک بریر اشغال ایتمکده اولدیغی کی بزدهده منتسبین حقوقک تدقیقاتی جلبه لایقدر . بر مملکتده حقیقی ده موقراسی نك یاشاماسی آنجق قانونک حاکم بولونمسنه منوط اولوب بوکا موفقیت الیرمک ایچونده حکامک بر قانونک قیمت و ماهیتی تقدیره صلاحیتی قبول ایتمک الزمدر؛ قانونلرک اساسی، تملی ، منبئی تشکيلات اساسیه قانونیدر؛ جمهوریتک نفوس تذکره سیدر . دولتک ، افرادک حقوقی او قانونک حمایه سنه محولدر . اکر سیاسی جریانلرک تأثیری ، آنی و کچیجی سبیلرک تضییقی آلتنده مجلسلر بیلهرک ویا فرقه و ارمایه رق تشکيلات اساسیه قانونه مغایر بر قانون قبول ونشر ایتشلر ایسه حاکم او قانونی تطبیق ایتمک مجبوریتنده بولونماز؛ بو، تشکيلات اساسیه قانونک حسن صیانتی تأمین ایدمکک مهم بروسطه در . حاکملره بوحق ویرمکه اولا حکامک موقعی اعلا ایدلمش اولور؛ حکامک موقعی یوکسک ایتمکده ایسه هم دولتک ، هم افرادک فائدهسی بویوکدر . ثانیاً افرادک حقوقی دها زیاده مصون اولور؛ زیرا ، تشکيلات اساسیه قانونک تأمین ایتدیکی حریتلره مغایر بر قانون ، هر نصلسه انتشار ایتمش اولسه بیله ، تشکيلات مغایرتی اثبات ایدلدیکی آنده تطبیق ایدلامک صورتیه حقوق افراد مصون و محفوظ قالیر . ثالثاً بالذات مجلس بویله بر مراقبه یه تابع اولدیغی دوشوندکجه قوانینی احضارده فضلہ سیله ثانی ایدر؛ بوده بر فائده در . واضح قانونلر مزن بویله دوشوندکلری ایچوندرکه تشکيلات اساسیه نك ۱۰۳نجی ماده سنده « تشکيلات اساسیه قانونک هیچ بر مادهسی، هیچ بر سبب و بهانه یله اهمال و یا تعطیل اولنه ماز . هیچ بر قانون تشکيلات اساسیه قانونه منافی اوله ماز » دیه امر ایتشلردر؛ اکر ، مذکور ماده نك امر صریحنه رغماً تشکيلات مغایر بر قانون چیقوب ده حکامک اونی عدم تطبیقه صلاحیتی اولمازسه ۱۰۳نجی ماده نك حکمت تدوینی قالماز . بناء علیه بر عالمک دیدیکی کی قانون اساسی یی اخلال ایدن هر هانکی بر قانون ، بر قانون تقلیدندن باشقه برشی اوله مایه جغنی تکرار ایله برابر حکامزده بویله مقلد قانونلری تطبیق ایتمکک خصوصنده حق تقدیر ویرمکک لازمدر؛ دها دوغروسی بوحق تقدیر تشکيلات اساسیه

— ۶۴ —

قانونك ۱۰۳نجى ماده سىنجه حكامه وىرلىش اولوب حكامك اوصلاحيق استعمال ايتىليري
تمنى ايتك لازمدر .

پك مهم عد ايتديكمز بو مسئله حقنده ارباب حقوقك لطف ايده جكلى يازيلرى
شكرانه قبول ايده جكلى .